

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Pontani De Immanitate

Pontano, Giovanni Gioviano

[S.l.], 1519

Immanitatis speciem quandam versari circa religionem

[urn:nbn:de:bsz:31-270824](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-270824)

De Immanitate.

Non tulit antiquæ pietas diuortia vitæ,
Mansit in ijs operis vsq; ad suprema senectæ
Tempora, tum veniens ægri sub imagine ab orbe
Stellifero diuorum vnus, post debita vitæ
Subsidia, & morbo certis accepta diebus,
Se confessus ait, gaude Iohane, redemit
Te pietas, diuina tibi clementia parcat.
Dixit & in cœlum passis se sustulit alis.
Ipsa quoq; e membris egressa senilibus vmbra
Sancti viri terras tandem mutauit olympo,
Cum februi biffena dies decurreret, ipso
Veris in ingressu, quem sol iam fecerat auctis
Viribus Austrinæ rediens a cardine terræ.
Offitij nomen retinet post funera, nam quod
Seruijt hospitibus cognomen ab hospite sumpsit.

Immanitatis speciem quandam
versari circa religionem.

Quæ igitur sit immanitas: quibusque qui ea virtutur: in vniuersum sit ostensum, nunc ad ea quæ generi tanq; species cognatæ sunt: ordine suo progrediamur. Igitur cum religio sit homini a natura insita: nullæq; tam feræ sint aut barbaræ nationes: quæ deum non confiteantur: suisq; illum venerent honoribus: ac placare studeant sacrificijs: in primo ac maximo immanitatis genere versari mihi videntur illi quidem: deum esse qui negant: aut si esse confiteantur: cultum tamen illi suum

Religio a natura homini insita.

Athei immanes

vt nullam habenti rerū humanarū curā: minime
 tribuendū censent: neue ab alijs tribuat & dissua-
 dent ipsi: & qua possunt etiā arte ac via prohibent.
 In toto autem hoc genere: non vno tantū modo
 peccat: nam vt reperti sunt qui erga deum ingra-
 tissimi fuere: & reperiunt quotidie nō summates
 tantū viri: quicq; potentatibus abutunt: verum etiā
 infimi ac plæbæi homines: sic etiā qui dum pla-
 care deum volunt: singuli tum homines: tum ciui-
 tates ac populi hominem ipsum priuatis & pu-
 blicis in sacrificijs mactauerint: ac sanguine eius
 aras imbutas consperferint. Apud Dianā Tauricā
 hostiæ erant peregrini & hospites. Quid abomi-
 nabilius horribiliusq;. Apud Carthaginem annis
 singulis mactati hominis sanguine Saturno diuis-
 na res fiebat. Quid deo aut diuino cultu indigni-
 us: magisq; ab homine defugiendū: aut cœliti-
 bus ipsis minusq; ac minus gratum: Quocirca ut
 alteri: excessu ac nimij cultus studio: immanitate
 polluebant: sic alteri defectu: dū in colendo deo
 maxime sunt impij: beneficiorq; eius ac sui im-
 memores: immanes aut vtriq;. Quid em̄ aut na-
 turæ hominis magis aduersum: q̄ naturæ ipsi re-
 bellem fieri: aut quid est aliud perduellionis reū
 esse: q̄ eripere ei voluisse cui om̄ia debeant: suos
 honores: sua iura: nullum deniq; esse eum dicere:
 Ad hæc qd diuina illa maiestate: beneficentiæq; in-
 dignius: q̄ dum sanguine gaudere illū humano

Diana Taurica

Saturnus

De Immanitate.

putes) hominem ei id est te ipsum ut iugules: ad
aram conficias: mactes: O mores maxime languis
nolentos: pietatemque summe truculentiam: o cultum fe-
ris ipsis quas imitaris horribilem ac formidanda-
dum. Creditur quoque est: Catilinam: antequam orationem
habuisset ad populares suis celeris: humani corpo-
ris sanguinem vino permixtum in pateris circumtu-
lisse: eoque ab singulis degustato aperuisse consilium
suum idque ideo fecisse: quo (ut Sallustius ait) inter
sele magis fidi forent alius alij tanti facinoris con-
scij: ac si post eam execrationem: qui rem aperuis-
set: deos iratos infestosque habiturus esset: fideique
ac iuris iurandi corrupti uoltores. Refert Tacitus com-
suesse reges quosdam: quoties societates inirent: iun-
ctis simul dextris: pollices inter se vincire: nodo
que perstringere: atque ubi sanguis in artus suffusus
esset exteriores: leui ictu cruorem eruere: eumque in-
uicem lambere: idque foedus arcanum haberi solitum:
quasi mutuo cruore sacrum. Subijciat hac in quaes-
tione quispiam: excessum hunc perinde ut in pe-
cuniae prodigientia: minus esse condemnandum: que
prodigentes tandem aliquando exuperantia con-
gnita regredi ad medium sint soliti: cum auaritia
in dies fiat procerior. Quid que inuenti sunt qui dum
nulla in deum mouent reuerentia: post vero etiam
ad superstitionem transierint: ut qui ab auaritia ad
effusionem. Vterque igitur affectus cum sit impro-
bus: vniuersum tamen facilius ab excessu est ad me-

Caillia.

Salustius

Cor. Tacitus.

diocritatem reditus: si non in cunctis: tamen in ple-
 risq; q̄ ab hostili & maxime contrario affectu: ab
 negatione q; ab ipsa dei conuerti ad venerandum
 illum atq; magnificandum: cum in altero modus
 tantum desideretur. Tertium ijs accedit genus in-
 anis cuiusdā: vanæq; omnino superstitionis: quæ
 q̄ anilis sit: quis nam obsecro ad immanitatem
 illam referat? Nam & gentes quasdam coluisse
 canes: ibi desue: quodq; religiosum haberetur: ab-
 stinuisse piscibus: haudqua q̄ videri potest illas
 ab ratione rebellasse: diuinaq; quæ in homine est:
 parte. cum ignorantia sit hoc potius mericulosi-
 tatisq; cuiuspiam: nec tam sit ad voluntatem refe-
 rendum: q̄ ad veri ignorationem. cum tamen vl-
 troneum sit illud: aut voluntate abutens ipsa: feri-
 num: sanguinarium: atq; immane penitus. Quid
 q̄ in deum alij diuinamq; maiestatem ingenij o-
 pes omnis vim: potentiam: hubertatemq; dicen-
 di conuerterunt: aduersus religionem id est in na-
 turā ipsam impie impotenterq; scriptis illati: qd̄
 q̄ monstruosum iudicatum sit: deum ipsum ab ho-
 minibus vexari: suisq; illum e sedibus: augustoq;
 e tribunali tentasse pellere ac deicere: inde fictum
 est: Gigantes e terra genitos: remotissimisq; a coe-
 lo locis: q̄ ratione nulla præditi: nullo veræ cog-
 nitionis ductu ad violenta traherentur: actionesq;
 maxime impias ac derestabiles: q̄q; non tam in-
 cederent: q̄ obserperent: qui progressus animaliu
 d n̄

Vana super-
 sticio nō est
 referēda ad
 immanita-
 tem

Gigantes

De Immanitate.

esset venenosissimorū: serpentinis eos pedibus: vel serpentibus ipsis potius: pro pedibus vti dixere. Immanes igitur Gigantes non vastitate solum corporis ac deformitate: verum etiam affectione & impetu. At nō immane: sed anile potius: aut fortasse dei de benignitate recte est sentire: id sibi persuadere: placari deum placentula: aut mola salsa: fasciculoue spicarum. Vides igitur diuino in cultu quot modis peccetur: & qua etiam via recedatur a ratione, hominisq; a dignitate atq; excellentia: quantuscq; ab ea fiat ad immanitatem prolapsus. Parum visum est Alexandro: Philippi esse maximi ac fortissimi regis filium. Quid immanius: q̄ hominem: ac regis maximi filium: humanæ pudentem fortis: ac pigentem regis prognationis: deum ad adulteria euocare: vxoriasq; libidines: Salmoneus & Iouis tonitrua effinxit: & diuinos sibi honores exhiberi exposulauit. Quid aut dementius: aut ab hūanitate ipsa remotius: Nam q̄ Scipio lætaretur exultaretq; Iouis dici atq; haberi se filiū: hoc ad ambitionem potius q̄ ad immanitatem referendū videatur. sicuti ad dementiā vel furorem magis: quę in hoc ipso genere ab Caio: qui in Cæsarum successit serie admiffa sunt plurima. Ac de his hac in parte: ipsocq; in astructionis huius nostræ limine dictū sit hactenus.

Peccatur in diuino cultu

Alexander immanis

Salmoncus demens.

Scipio ambitiosus

C. Cæsar furiosus

Diagoras Theodorus,

Deum esse qui negant. Diagoras, Melius, & Theodo-

rus Cyreneus nullam esse diuinitatem putabāt, Autores sunt
Cicero in principio primi de natura deorum, Lactantius in
cap. nono, de ira dei. Protagoras autem, qui exitit tempori-
bus Socratis, librum sic auspicatus est, De dijs quidem statue-
re nequeo, neq; an sint, neq; vtrum non sint. Sunt enim pluri-
ma, quæ id scire prohibeant, quoniã & summa rei obscuritas
& breuis hominis vita. Tali exordio offensi Athenienses, &
ipsum Protagoram expulerunt suis finibus & libros eius in fo-
ro exusserunt, voce preconis vndiq; conquisitos.

Protagoras.

Rerum humanarum curam, Epicurus eiusq; familia, Epicurei.
non it inficias deum esse, sed illum gratia priuauit, & ira hoc
est beneuolentia. beneficentia, prudentiaq; erga humanum
genus, & iustarum punitione, quæ ira dei appellatur. Im-
pium hanc profanamq; sententiam Lucretius hoc versu prose-
cutus est. Nec bene pro meritis capitur nec tangitur ira. Quos
contra disputat Lactantius ca. quarto, de ira dei, & Picus ius-
tior de prudentia.

Lucret.

Lactant.

Apud Dianam Tauricam. Id est Scythicam. Lucanus Diana Tauri-
ca in primo, Et Tauris Schyticæ non mitior ara Dianæ. Imma-
rica Thoanis huius sacrificij Thoas Rex autor fuit, hinc ipsa Diana Tho-
tea dicta.
antea dicta Silio libro quarto. Sacra Thoanteæ ritusq; imita-
ta Dianæ. Eius frequens est mentio apud scriptores. Pompo-
li. 2. in Schythia Europea, Tauri, inquit, immanes sunt mori-
bus, immanemq; famã habere solere vidimus aduenas cedere

Silius.

Pompo.
Mela.Lactant.
Silius
Plato

Apud Carthaginem. Huius inauspicari sacri Lactantius
commeminit & Silius. Quin Plato quoq; in Protagora, Ne
Homines
imolari
q; enim inquit leges nostræ homines sacrificare permittunt.
Apud Carthaginenses autem iustum sanctiūq; habetur, adeo
vt eorum nonnulli Saturno etiam filios immolare sibi permic-
tant. Sed & Augustinus etiam iuuenes Saturno a Gallis solis
sacrificari tradit.

August.

Nam & gentes quasdam. Apud Ægyptios erat numen Anubis
celebre Anubis canino capite. Vnde a Marone latrater dicit
Anubis ad finem octaui. Et apud Luca. ad finem itidem octa-
ui libri legimus. Semideosq; canes. Et apud Sedulium in ido-
lolaras semihominemq; canem. Eisdem Ægyptijs Ibis auis in
Ibis auis cul-
honore habita est, ob pugnam & cædem serpentium, Autori-
ra
bus Diodoro & Herodoro.

Virgil.

Lucanus.

Sedulius

De Immanitate.

Vides igitur. Id nusq̄ non deplangit Roterodamus, germanus Christianæ veritatis purissimæq̄ religionis assertor, maxime autem in præfatione in ep̄stas Pauli ad Corinthios. Roterodam.

De immanitate: quæ existit ex occupata patriæ libertate.

Patria post
deum

Sequitur aliud immanitatis genus maxime huic propinquum ac coniunctum. nam cum post deum patria secundum obtineat locum: quæ intestabilior: magisq̄ violenta potest esse immanitatis species: q̄ occupata patria libertatem ciuibus suis eripere: tyrannidemq̄ exercere: ac inter rapinas: exilia: grassationes: torturasq̄ versari ac cædes continuas: parte alia vitam agere voluptariam: vt utroq̄ vitæ genere belluas videre se: qui: illarūq̄ inhærere vestigijs: rationabilisq̄ parte deprauata: ancillatum agere tum immundissimarum voluptatum: tum rabiosi impetus appetitionumq̄ violentissimarū. Insectatus dicitur monstra Hercules pro tuenda libertate: aut restituenda ijs quibus fuisset adempta. quæ ob merita inter deos ipse consensu hominum relatus est. Timebat vxores Dionysius: ac maxime suspectas tum has habebat: tum etiam filias. adurebat sibi capillum candente carbone: dum omnis pauit: dum nulli fidit: propter contaminatissimam cædibus: rapinisq̄ conscientiam. Quid autem immanius: q̄ filias metuere: cum ex aduerso videamus feras ipsas: ad quas relicto hominẽ hi ipsi rapiunt: pro

Hercules.

Dionysius
junior, qui
& Corinthi